

«Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι» διὰ πάντων τῶν Ἀγίων

Ἀρχιμανδρίτης Βασίλειος

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τιμῶνται καί γνωρίζονται ὡς οἱ μεγάλοι φωστῆρες πού λειτουργικά μᾶς ἀποκαλύπτουν ὅτι «φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι».

Πλησιάζοντάς τους βρίσκεις τήν πηγαία προσφορά τῆς ἀλήθειας πού ἐλευθερώνει. Βρίσκεις τή ζωή, τήν εἰλικρίνεια, τήν ἐξομολόγηση, τήν ταπείνωση, τόν πλοῦτο τοῦ πνεύματος, τήν ἀνάληψη τῆς σαρκός, τή μεταμόρφωση τοῦ κόσμου, τόν φωτισμό τοῦ ἀδιαφανοῦς, τό νόημα τοῦ ἀσημάντου, τή χάρη τῆς αἰωνιότητος ἀπλωμένη στό καθημερινό καί συνηθισμένο, τήν καταξίωση τοῦ ἀνθρώπου, τήν πυρένδροσο κάμινο τῆς Θείας Λειτουργίας, ὅπου τά πάντα ἔχουν γεμίσει ἀπό φῶς πού τά μεταμορφώνει: Τά κάνει ὅλα φωτιά. Τά κάνει ὅλα ὀροσιά. Αὐτοί, ὡς πλήρεις χάριτος, κινῶνται ἐλεύθερα. Μιλοῦν προσωπικά. Σκοροποῦν εὐλογία. Ἀνέχονται ὅλους (μέσα στήν αὐστηρότητά τους). Γνωρίζουν ὅλους μέ τήν ἀγάπη τους. Ἀγαποῦν ὅλους μέ τήν ἀγάπη τοῦ ἐνός τριαδικοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ἀγάπη. Ἀγαποῦν ὅλους, ἐπειδή οἱ ἴδιοι εἶναι ἀγάπη. Δι' αὐτῶν γνωρίζεις ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ζη τήν ἀλήθεια ὡς κοινωνία ἀγάπης. Τιμᾶ τήν κοινωνία ὡς φανέρωση τῆς τριαδικῆς θεότητος. Σέβεται τόν ἄνθρωπο ὡς πρόσωπο ἐν κοινωνία.

Καί ὁ Θεός Λόγος ἔξω ἑαυτοῦ γίνεται καί ἐν πᾶσι κατάγεται διὰ τόν πολύν αὐτοῦ ἔρωτα, γιά νά γίνουν οἱ πάντες κοινωνοί τῆς χάριτος καί τῆς θεότητός Του. Δέν ἔρχεται νά διαφημίση τόν πλοῦτο τῆς θεότητός Του καί νά φανέρωση τή δική μας μηδαμινότητα καί φτώχεια. Ἀλλά πτωχεύει, πλούσιος ὢν, ἵνα ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχεῖα πλουτήσωμεν. Γίνεται ἄνθρωπος καί παίρνει τά πάντα, ὅσα ἐμεῖς ἔχομε, ἐκτός ἀπό τήν ἁμαρτία, γιά νά μᾶς δώση τά πάντα ὅσα Αὐτός ἔχει, ἐκτός ἀπό τήν κατ' οὐσίαν ταυτότητα. Γιά νά γίνουν οἱ πάντες υἱοί Θεοῦ καί θεοί κατὰ χάριν.

Αὐτή ἡ κένωσις, ὡς ἐνέργεια ἀνεξιχνιάστου ἀγάπης, εἶναι θεοφάνεια· ἀποκάλυψη τῆς ἀλήθειας τοῦ Θεοῦ ὡς κοινωνίας ἀγαπωμένων προσώπων.

Αὐτό εἶναι τό εὐαγγέλιο τῆς καινῆς κτίσεως, τό μήνυμα τῆς ζωῆς πού κηρύττουν μέ τήν ὑπαρξή τους οἱ Πατέρες. Φανερῶνουν τόν τρόπο τῆς ὑπάρξεως. Καί σέ διδάσκουν πῶς νά ζῆς, νά γράφης, νά διοργανῶνῃς...

Ἀφήνουν ὅλα νά κινηθοῦν ἐλεύθερα. Περιμένουν τόν ἄλλο νά βρῆ τόν ρυθμό του, νά βρῆ τόν δρόμο του. Θυσιάζουν τή ζωή τους, καθ' ὁμοιότητα τοῦ Θεανθρώπου, γιά νά ζήση ὁ ἄλλος. Προχέουν χάρη. Κρύβουν τήν ἀρετή τους ἀπό συστολή. Γνωρίζουν ὅτι ὅλα τά ἀληθινά εἶναι ἄνωθεν δωρεά. Αὐτοί ἔδωσαν στόν Θεό ἀπό τό λίγο πού εἶχαν. Καί πῆραν τό πᾶν. Τό παίρνουν διαρκῶς, τό δέχονται ἀκατάπαυστα. Καί δέν ἀντέχουν τήν πλησμονή τῆς ζωῆς. Θέλουν νά πᾶνε στήν ἄκρη, νά ἡσυχάσουν, νά χαθοῦν, νά ἡρεμήσουν, νά μή σχολιάζωνται. Μόνο νά ζοῦν οἱ ἄλλοι θέλουν.

Τό γεγονός αὐτῆς τῆς φαύσεως τῆς χάριτος ὡς θείας δωρεᾶς εἶναι μεγαλύτερο ἀπό ὅλες τίς δόξες καί τιμές τοῦ κόσμου.

Αὐτοί βρίσκονται ἀλλοῦ. Ποτίζεται ἡ ρίζα τῆς ὑπάρξεώς τους ἀπό μυστικά νάματα. Παρηγοροῦνται ξένως. Ζοῦν μπροστά καί μέσα σέ κοσμογονίες: «Ὅτε ἐγεννήθησαν ἄστρα, ἤνεσάν με... πάντες ἄγγελοί μου» (Ἰώβ, 38, 7). Καί ὁ Θεός «ἔως ἄρτι ἐργάζεται» τήν σωτηρία τοῦ κόσμου. Καί οἱ ἅγιοι βλέπουν, ἐκπλήσσονται, ὑμνοῦν. Συστέλλονται: «Ἐκείνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμέ δέ ἐλαττοῦσθαι», γιά νά κυκλοφορή, νά ρεῖ, νά προχέεται ἡ θεία ἀγάπη. Νά ποτίζεται ἡ ὑφήλιος. Νά φωτίζεται ἡ σκιά. Νά παρηγορηθῆ ἡ θλίψη τοῦ κόσμου. Νά μετατρέπεται σέ ἀγαλλίαση.

Ἐζήτησαν πρῶτον τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ,

καί ὅλα τὰ ἄλλα τούς δόθηκαν δωρεάν. Δέν εἶναι ἀπλῶς στοχαστές, ρήτορες, λογοτέχνες, ποιητές. Εἶναι ἐλεύθεροι, αὐθεντικοί· εἶναι ἔνθεοι. Κινήθηκαν αὐθόρμητα. Ἐκφράσθηκαν εἰλικρινά. Ἀγάπησαν τήν ταπείνωση. Γέμισαν μέ σοφία. Ἀνεδείχθησαν χρυσόστομοι, θεολόγοι, ποιητές, ἀρχιτέκτονες τοῦ λόγου. Ἀναπτύχθηκαν κεκρυμμένα προτερήματά τους. Ἐλαμψε ἔσωθεν ἡ ὑπαρξή τους. Δέν ἔμαθαν, ἀλλά ἔπαθαν τὰ θεῖα. Τά υπέστησαν. Τούς ἀλλοίωσαν. Τούς ἐθέωσαν. Ἐγιναν ἀφορμή θεοφανείας, δηλαδή ἀληθινῆς ἀνθρωποφανείας. Φανερώνουν τί εἶναι καί τί μπορεί νά γίνει ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ θεολογική χάρις καί ἔμπνευση ἔρχεται ἐξαίφνης ἀνωθεν, μιά στιγμή πού δέν περιμένεις· μιά στιγμή πού γιά νά φτάσης πέρασες βάσανα δοκιμασιῶν καί καταιγίδων. Τή στιγμή ἐκείνη τῆς ἡσυχίας καί διαυγείας — μετά τήν καταιγίδα — φαίνονται ἐναργῶς τὰ κεκρυμμένα, «τὰ ἄδηλα καί τὰ κρύφια» (Ψαλμ. 50, 8).

Καί πάλι, ἂν τὰ καλύψη νέφος καί ὀμίχλη ἀκηδίας, ὁ ἄνθρωπος τῆς χάριτος κυκλοφορεῖ ἀπρόσκοπτα, γιατί μέσα του παραμένει φωτεινή ἡ τοπογραφία τοῦ πεδίου πού τοῦ ἔχει ἀποκαλυφθῆ.

Εἶναι χάρισμα Θεοῦ νά φιλοξενῆς ἀπό γεννησιμίου σου τὰ ἐρωτήματα καί τίς ἀπορίες γιά τὰ μέγιστα καί πρῶτα. Καί αὐτά τὰ ἐρωτήματα — μέ τήν ἐπιθυμία τῆς ἐνώσεως τῶν ἀντιθέτων — νά ζυμώνουν τό εἶναι σου.

Εἶναι τολμηρό, ἀλλά καί μεγαλειώδες, νά τὰ δώσης ὅλα καί, ξεπερνώντας τὰ ὅρια τῆς φθορᾶς, νά παραδοθῆς στά χέρια τοῦ Δυνατοῦ. Καί νά μή μιλάς ἐσύ στό τέλος, ἀλλά ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ διά σοῦ, ἐν πάσῃ αἰσθήσει καί συντριβῇ.

Οἱ Πατέρες, «τὰ μεγάλα στοιχεῖα τὰ τήν πίστιν ὡσπερ κτίσιν συνιστῶντα», ἐπέτυχαν ὅλα αὐτά. Καί καθένas μέ τόν προσωπικό του τρόπο φανερώνει τήν ἴδια Ἀλήθεια.

Ἐτσι ἔχομε ἕνα μέγαν Βασίλειο, πού ἐκφράζεται βασιλείως, μεγαλοπρεπῶς καί νηφαλίως, μεταφέροντας τό μήνυμα τῆς Βασιλείας.

Ἐχομε ἕναν Χρυσόστομο, πού, ὅπως τό ἀηδόνι, δονεῖται σύγκορμα καί καταυγάζει τή νύκτα ὅλη μέ τή μεταλλική λάμψη τῆς φωνῆς του· παρόμοια καί ὁ θεοκίνητος τοῦτος ἅγιος μετέχει ὀλόκληρος στό κήρυγμά του, πάλλεται τό ἐλάχιστο σωματικό του σκῆνος καί συγκλονίζει ἐνθέως τὰ πλήθη ἀνά τούς αἰῶνες: Βλέπει τόν Θεάνθρωπο Κύριο στό Πάθος καί στήν Ἀνάσταση. Περιγράφει τόν Ὑψούμενο ἔξω πόλεως καί τειχῶν, ἐπί ὑψηλοῦ ἰκρίου, γιά νά καθάρη τόν ἀ-

έρα, τήν κτίση ὀλόκληρη καί τήν οἰκουμένη. Φτάνει στόν Κατηχητικό Λόγο τοῦ Πάσχα, ὅπου, ὑπερβαίνοντας τά τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἀπό σήμερα ἤδη κάνει τούς πάντες νά ἀκούσουν τά ἄρρητα ρήματα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Καί μέσα στή μεγάλη ἔκρηξη τοῦ πασχαλίου φωτός, ὅπου καταργοῦνται οἱ νόμοι τῆς φύσεως, καλεῖ τούς πάντες στή χαρά τοῦ Κυρίου.

Ἐχομε τόν Γρηγόριο, τόν θεολόγο καί ποιητή, μέ τόν συμπυκνωμένο λόγο καί τήν ἔνθεη καλλιπέπεια. Μιλᾷ γιά τὰ Χριστούγεννα καί ἀναφέρει ἄλλα πράγματα. Διατυπώνει κάποιες φράσεις πού φανερώνουν τό βάθος τῆς θεολογίας του καί τή γνώση τοῦ τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Αὐτές οἱ βραχυλόγες παράγραφοι (Λόγος ΔΗ΄, 7-13), οἱ περιεκτικές τοῦ μυστηρίου τῆς δημιουργίας καί τῆς σωτηρίας, περιγράφουν τήν οὐσία τῶν Χριστουγέννων. Ἀποκαλύπτουν τήν ἀλήθεια τοῦ εἶναι μας. Φωτίζουν τό μυστήριό τῆς τοῦ Θεοῦ σαρκώσεως. Καί τίς ἴδιες φράσεις, χωρίς καμμία ἀλλαγῆ ἢ προσθήκη, βάζει στόν λόγο του γιά τό Πάσχα (Λόγος ΜΕ΄, 3-9). Ἐπειδὴ θέλει νά πρωτοτυπῆ ὡς ποιητής, λέει ἀκριβῶς τὰ ἴδια. Γιατί στόν χῶρο τῆς ἀλήθειας ἡ ἐπανάληψη εἶναι ἔκπληξη.

Ἁ θεολογικός λόγος τοῦ Γρηγορίου Νύσσης, ἐνθέως φιλοσοφημένος καί σαφής, εἶναι ἡ ξεκάθαρη περιγραφή τοῦ ἀνθρώπου πού διατύπωσε τὰ καίρια ἐρωτήματα. Βρῆκε τήν ἀπάντηση. Ξεπέρασε τὰ ἐμπόδια. Ὑπερέβη τίς νοητές Ἀλπεις. Ἐξῆσε τό γεγονός νά γίνουν γι' αὐτόν γέφυρες τὰ χάσματα καί τὰ βουνά λεῖα, γιά νά προχωρῆ ἀνεμπόδιστα. Ἀκούει τήν ἀπάντηση τοῦ Θεοῦ «δι' ὧν ἀπαναίνεται» (Εἰς τόν βίον Μωϋσέως, 2, 232), δι' ὧν ὁ Θεός ἀρνεῖται νά ἀπαντήσῃ. Καί εἶναι ἡ σιωπή καί ἡ μὴ ἀπάντηση ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ εὐκρινῆς ἐρμηνεία πού φωτίζει καί καθησυχάζει τόν Γρηγόριο.

Ἐχομε τόν Μάξιμο, τόν ὄντως μέγιστο Ὁμολογητή, πού πλησιάζει λειτουργικῶς τόν «τῶν ἀρρήτων καί ἀθεάτων μυστηρίων Θεόν». Δι' ὀλίγων λέει τὰ ἀτέλειωτα. Καί μέσα στό σύμπαν τῆς θεολογίας του αἰσθάνεται ὅτι ὑπάρχουν ἀστέρες ἀλήθειας, πού τό φῶς τους δέν ἔφτασε ἀκόμη στίς αἰσθήσεις μας. Αὐτός εἶναι ἡ μεγάλη θεολογική ἀστραπή στήν ἱστορία πού φωτίζει, ἐλευθερώνει καί ἐνώνει τὰ πάντα. Εἶναι ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀγωνιώδους προσδοκίας ὅσων προηγήθηκαν καί ἐκφράζονται μέ τή σύντομη καί περιπεπλεγμένη διατύπωση τοῦ Ἡρακλείτου.

Οἱ Πατέρες, ἐπειδὴ εἶδαν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ἀπέκτησαν πνευματικὴ ὑγεία· ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους· ἀπήλαυσαν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· εἶναι χορτάτοι ἀπὸ τῆς χάριτος· ἔχουν ἐμπιστοσύνη στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ· εἶδαν ποῦ καταλήγουν ὅλα· ἔφτασαν νὰ ποῦν συνειδητά: «Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλόν σου, Δέσποτα... ἐν εἰρήνῃ» (Λουκ. 2, 29).

Γι' αὐτὸ μποροῦν νὰ δώσουν σωστὴ ἀγωγὴ στὸν νέο ἄνθρωπο. Κοντὰ τους νιώθεις ἄνετα. Δέν σέ ὑποτιμοῦν. Δέν σέ ἐκμεταλλεύονται. Δέν σέ ἐξουθενώνουν. Δέν σοῦ λένε ψέματα. Γιατί δέν ἔχουν κανένα πρόβλημα δικό τους νὰ καλύψουν. Πιστεύουν, ζοῦν καὶ ξέρουν ὅτι ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ κάθε πλάσμα Του. Ἀγαπᾷ ὅλο τὸν ἄνθρωπο, καὶ τὴν ἐλευθερίαν του. Καὶ ἔχει σημασία μεγάλη νὰ πλησιάσει κάποιος τὸν Θεὸ ἐν ἐλευθερίᾳ, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα του. Ἔχει σημασία νὰ διακινδυνεύσῃ σὲ νὰ κάμῃ κάποτε τὸ προσωπικὸ του βῆμα. Νὰ τολμήσῃ νὰ ἐκφράσῃ τίς ἀντιρρήσεις ἢ τὴν ἀμφιβολία του, ὅπως ὁ ἀπόστολος Θωμᾶς. Νὰ ἐξομολογηθῇ τὴν ἀλήθεια. Νὰ ἀκούσῃ τὸν Καλὸ Ποιμένα νὰ τὸν καλῇ κατ' ὄνομα. Νὰ διασχίσῃ τὸ κατώφλι τῆς δειλίας. Νὰ σχίσῃ τὸ χειρόγραφο τῆς δουλείας. Νὰ προχωρήσῃ ἐν ἐλευθερίᾳ. Νὰ κάμῃ καὶ τὸ ἐπόμενο βῆμα: Ἐκούσια νὰ δουλωθῇ στὸν Θεό. Νὰ πῆ: Θεέ μου, δέν ἔχω ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτὸ μου. Ὁ ἀληθινὸς ἑαυτός μου εἶσαι Ἰησοῦς, ποῦ μέ ἔπλασες, μέ ἀγαπᾷς καὶ μέ καλεῖς στὴν ἐπικίνδυνη περιπέτεια τῆς ἐλευθερίας, γιὰ νὰ βρῶ τὴν ψυχὴ μου, χάνοντάς την συνειδητά. Γι' αὐτὸ ζητῶ καὶ θέλω νὰ γίνῃ τὸ θέλημά Σου, ὅχι τὸ δικό μου.

Τότε ἀρχίζει νὰ πατᾷ σέ ἄλλες βάσεις. Νὰ πετᾷ ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων τοῦ Πνεύματος. Καὶ ἡ θεία χάρις τὸν φροντίζει ὡς ἡ ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς.

Μέ αὐτὸν τὸν τρόπο ξεκινᾷ. Κάνει τὸν σταυρὸ του καὶ προχωρεῖ προσφερόμενος στὴ θεία βουλή. Καὶ ὁ Θεὸς δίδει χάρες καὶ χαρές, χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζωμε. Γιατί κάθε ἐποχὴ «οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν»· πάντοτε εἶχε τοὺς ἀγίους Του· «οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν» γιὰ

κάθε ἄνθρωπο· καθένας μας ἐσωτερικά ἔχει ἐμπειρία τῆς ἀγάπης Του.

★ ★ ★

Ἀλλὰ δέν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι κοντὰ στὴν ἀλήθεια ὑπάρχει καὶ ἡ πλάνη. Μαζὶ μέ τὸν ἀληθινὸ Θεό, ποῦ εἶναι ἀγάπη, ὑπάρχει καὶ ὁ διάβολος, ποῦ εἶναι μίσος. Διαβάλλει τὴν ἀλήθεια. Συκοφαντεῖ τὸν Δημιουργό. Παραποιεῖ τὴν πραγματικότητα. Ἔχει τὴ δική του «θεολογία», ποῦ προτρέπει τοὺς πρωτοπλάστους νὰ γίνουν θεοὶ ἀκούγοντας τὸν διάβολο. Ἔτσι, πάντοτε, δίπλα στοὺς ἀληθινούς Πατέρες καὶ ἀπλανεῖς ὁδηγούς, ὑπάρχουν καὶ οἱ ψευδοπροφήτες, ποῦ παριστάνουν τοὺς φωτισμένους καὶ θαυματοποιούς· ἐνῶ εἶναι ἀπλῶς ἄρρωστοι, ἐνεργούμενοι ἀπὸ πνεύματα πλάνης. Καὶ τὴν πνευματικὴν τους ἀνισορροπία τὴν μεταδίδουν ὡς ἀρρώστια σκοτώσεως καὶ ἐσωτερικῆς ταραχῆς.

Σέ αὐτὴν τὴν πλάνη ποῦ ἀπειλεῖ θανάσιμα τὸν ἄνθρωπο ὑπάρχουν δύο εἰδῶν ἀντιδράσεις:

α) μία ανθρώπινη, με τή λογική τῆς πτώσεως καί δυναμισμό ἀνάμικτο με τή διαστροφή τῆς ἀμαρτίας, τήν οἴηση καί τόν δαιμονισμό.

β) καί μία ἄλλη, τῆς Ὁρθοδόξου λειτουργικῆς ἐμπειρίας, πού ἐκφράζεται ἀπό τό σύνολο τῶν Πατέρων.

α) Ἡ πρώτη ἀντίδραση ἔχει ἀναμφίβολα κάποια δικαιολογία. Σοῦ δίδει τήν ἐντύπωση ὅτι ἐμπεριέχει — καί πράγματι ἔτσι συμβαίνει — στοιχεῖα ζωντανίας καί ἐπαναστατικότητας. Ἀμέσως, ὅμως, σοῦ παγώνει τό αἷμα, γιατί διαβλέπεις τήν ἀρρώστια τῆς διαστροφῆς πού κρύβεται μέσα ἐκεῖ.

Οἱ διαμαρτυρούμενοι πρὸς τήν παρεκτροπή δέν ὑπολογίζουν τήν ἔμφυτη ἀδυναμία τους. Ἔτσι, μετά τήν ἀντίδρασή τους στό ἐκδηλο ψέμα τῆς παρεκτροπῆς, ἀπολυτοποιοῦν τή σχετική τους ἀνθρώπινη ἄποψη. Καί πέφτουν στήν ἴδια παγίδα τῆς οἰήσεως, γινόμενοι θύματα, συμπαθῆ ἔσως, ἀλλά ἐπικίνδυνα, μέ τό νά ἀποτελοῦν ἀφορμή πλάνης καί καταστροφῆς πολλῶν ἄλλων.

Οἱ ψευδοπροφήτες καί πλανημένοι παρουσιάζονται ὡς αὐθεντίες μαγικές (κατά φαντασίαν προνομιούχοι, ἐνάρετοι καί ἀλάθητοι). Καί βασανίζουν τόν κόσμο μέ τόν ἐμπαιγμό τοῦ «θαύματος, τοῦ μυστηρίου καί τοῦ κύρους».

Ἄλλά ὁ Κύριος δηλώνει ξεκάθαρα τί θά συμβῆ, ὅταν τήν ἔσχατη ἡμέρα θά παρουσιαστοῦν μπροστά Του ὅλοι αὐτοί οἱ θαυματοποιοί καί θά ποῦν: «Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προσητεύσαμεν καί τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καί τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλές ἐποιήσαμεν; Καί τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τήν ἀνομίαν» (Ματθ. ζ', 22-23).

Πόσα ἐγκλήματα δέν γίνονται ἐκ μέρους τῶν λειψῶν αὐτῶν ἀνθρώπων πού ἀξιοποιοῦν τήν πνευματική τους ἀναπηρία, αὐτοχειροτονούμενοι καθοδηγοί μέ προφητικά χαρίσματα!

Πόσοι δέν ἔχουν πέσει θύματα παρομοίων κύκλων καί θαυματοποιῶν! Μοιάζουν μέ δένδρα πού ἔπεσαν σέ χέρια κηπουροῦ ἀδαοῦς· καί δέν κλαδεύθηκαν, ἀλλά κουτσουρεύτηκαν. Δέν ζωογονήθηκαν στό φῶς τῆς ἀλήθειας καί τῆς θείας στοργῆς· δέν δοκιμάστηκαν στό ὑπαιθρο τῆς πραγματικότητος τῆς ἐλευθερίας, ἀλλά μαράζωσαν στό ἀνήλιο τῆς ψευτιᾶς καί τῆς ὑποκρισίας. Καί τά ἀποτελέσματα φαίνονται ἀπό μακριά.

β) Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ὑπάρχει καί μία ἄλλη ἀντίδραση στήν ἀπάτη τῶν ψευτοδιδασκάλων. Καί αὕτη εἶναι τῆς Ὁρθοδόξου εὐχαριστιακῆς ἐμπειρίας, πού ἐκφράζεται ἀπό τό σύνολο τῶν

Πατέρων, πού ἐκφράζεται καί προσωπικά ἀπό ἔναν Μάξιμο Ὁμολογητή. Αὐτός γνωρίζει τόν ἀνθρώπο ὀλόκληρο πρὶν ἀπό τήν πτώση (τί συνέβαινε στήν καρδιά του)· μετά τήν πτώση (τί ὑπέφερε στή ζωή του)· καί κατὰ τήν περίοδο τῆς Χάριτος (σέ ποῖο οὐρανό ἐλευθερίας φθάνει ψυχῆ τε καί σώματι). Γνωρίζει, ζῆ καί περιγράφει ὅλη τήν πορεία καί ἄνοδο, ὅλο τό ξεπέρασμα τῆς ἀγνοίας καί τῆς κακίας. Ζῆ τήν ἐπίτευξη τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως. Καί ἔχει ἐμπειρία τοῦ ξεπεράσματος τῶν ὀρίων τῶν ἐγνωσμένων καλῶν (γνώσεως καί ἀρετῆς) καί τῆς ὁδεύσεως στήν ὑπέρ φύσιν καί αἴσθησιν κατάσταση, ὅπου ἡ ψυχῆ, ἀναπαυθεῖσα στήν ὑπεράρρητη κοίτη τοῦ Θεοῦ, γίνεται ἓνα μέ τόν Θεό Λόγο. Τότε γνωρίζει τούς λόγους τῶν ὄντων (νοητῶν καί αἰσθητῶν), ἐνῶ, πρὶν νυμφευθῆ τόν Θεό Λόγο, ἦταν ὑποχέριος στίς διαιρετικές μεθόδους.

Αὕτη ἡ συνειδητή μετάβαση ὀλοκλήρου τοῦ ἀνθρώπου στή λειτουργική πραγματικότητα τῆς Ἐκκλησίας μυσταγωγεῖ τόν πιστό σέ καταστάσεις ἐσωτερικῆς βεβαιότητος καί ἀναπαύσεως, πού κάνουν ἔσωθέν του νά ἀκούγεται καί νά λέγεται ἓνα ναί. Καί τό ναί αὐτό εἶναι δύναμη ζωῆς πού ἱερούργεῖ τήν ἀνάληψη. Τό ναί εἶναι καί γνωρίζεται ὡς φῶς γνώσεως πού ἀνοίγει δρόμους πρὸς ἐλευθερία καί ζωοποιό ἐνότητα. Ἐκεῖ φυσιολογικά κινεῖται ὁ λειτουργημένος πιστός. Καί ζῆ ὅλο αὐτό τό γεγονός ὡς εὐλογία γιά τόν ἑαυτό του καί τούς ἄλλους μέ τούς ὁποίους αἰσθάνεται ὡς ἓνα ἐνιαῖο καί ἀναπόσπαστο σύνολο.

Μαζί μέ τούς μεγάλους Πατέρες, ἐπωνύμους ἀγίους, ὑπάρχουν καί ἄλλοι πολλοί — νέφος ὀλόκληρο — ἀνώνυμοι καί ἄγνωστοι πού ἔχουν τήν ἴδια χάρη, ἄν καί δέν ἀκούστηκε ἡ φωνή τους στήν ἀγορά. Δέν ἔγινε γνωστή ἡ μορφή τους. Ἐμειναν ἄγνωστοι ἀπό τόν κόσμο, ἀπό τούς δικούς τους καί ἀπό τόν ἴδιο τόν ἑαυτό τους. Γιατί τόν θεώρησαν ὡς ἓνα τίποτε. Δέν τοῦ ἔδωσαν ποτέ σημασία. Δέν τοῦ βρῆκαν κανένα χάρισμα, γιά νά τό προβάλουν, γιά νά σταθοῦν στά πόδια τους καί νά φανοῦν λίγο. Διάλεξαν τή ζωή τῆς συντριβῆς, τή διακονία τῆς ἀγάπης καί τῆς προσφορᾶς μέσα σέ μιά διάθεση ἀποκρυβῆς. Δέν εἶπαν τίποτε, ἴσως οὔτε μία φράση. Εἶπαν ὅμως πολλά μέ τή συμπεριφορά, τό χαμόγελο, τή συγχωρητικότητά τους. Καί ἔγιναν ὁμόθεοι, αὐτοί οἱ ἀνύπαρκοι, «τά μή ὄντα», ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος. Αὐτοί ὄντως ὑπῆρξαν. Ὑπάρχουν. Καί ἡ δοκιμασία τῆς ζωῆς τους, ἡ διαγωγή καί ἡ τα-

φή τους παραμένει μιά εὐλογία. Ὡς χρυσός ἐν χωνευτηρίῳ δοκιμάστηκεν καί ἔλαμψαν, οἱ δόκιμοι. Καί μένουν ὡς παράκληση, δρόσος Ἰερμών γιά τούς πολλούς.

Καί ὅλοι — ἐπόνυμοι καί ἀνώνυμοι, παλαιοί καί σύγχρονοι — συγκροτοῦν τόν θεσμό τῆς Ἐκκλησίας. Βρίσκονται μεταξύ μας, στή γειτονιά μας, στή δουλειά μας, στό σπίτι μας. Δέν τούς ὑποψιάζομαστε. Τούς προσπερνοῦμε στόν δρόμο. Τούς ἀγνοοῦμε. Καί αὐτή ἡ ἀγνοια τούς εὐνοεῖ. Ἀγαποῦν τήν περιφρόνησή μας. Κινοῦνται ἔτσι ἐλεύθερα. Προσεύχονται ἀνάως. Εὐεργετοῦν ἀγνώστως καί ἀθορύβως.

Κάποτε, στίς θλίψεις πού ἐξανθρωπίζουν τόν ἄνθρωπο ἢ σέ γεγονότα τραγικά πού μπορεῖ νά βροῦν τόν καθένα μας, τούς θυμόμαστε.

Ζητᾶς τότε καί βρίσκεις τούς ἁγίους. Σχηματίζεις ἄλλον κύκλο γνωστών. Βρίσκεις τούς χαμένους, τούς μή ὄντας, τούς ταπεινούς καί εὐρύχωρους, αὐτούς πού ὁ πόνος τούς ἔκαμε γνήσιους. Μένεις μαζί τους. Κάθεσαι, ἀκοῦς, βλέπεις. Δέν κάνεις τίποτα, μόνο ὑφίστασαι τήν ἀκτινοβολία τήν ἀθόρυβη πού ἐκπέμπεται ἀφειδῶς καί ἱερῶς ἐξ αὐτῶν. Καί αὐτή ἡ ἀκτινοβολία τῆς θείας ζωῆς σέ θωπεύει, σέ θεραπεύει. Σοῦ ἐπουλώνει τίς πληγές. Συγκροτεῖ τό εἶναι σου. Καλλιεργεῖ τήν ψυχή σου. Οὐσιοποιεῖ τήν ὑπόστασί σου. Σέ κάνει εὐαίσθητο. Σοῦ χαρίζει παρηγοριά, πού εἶναι ἀγάπη καί πλησμονή ζωῆς. Νιώθεις ὄχημα χαρᾶς, σκεῦος ἐκλογῆς, δημιουργημα Ἀγάπης προαιωνίου, πού σαρκοῦται ἐν χρόνῳ. Περνάς συνειδητά σέ χῶρο καί χρόνο λειτουργικό. Ζῆς σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις. Ἦσυχάζεις καί δοξολογεῖς ἀέναα αὐτόν πού εἶναι τό Α καί τό Ω, τό φῶς τό ἀληθινό πού φωτίζει κάθε ἄνθρωπο ἐρχόμενο στόν κόσμο (Ιω. 1, 9).

★ ★ ★

Στό τέλος καταλαβαίνεις ὅτι δέν ὑπάρχουν παλαιοί ἢ νέοι. Ὑπάρχουν μόνο ἀληθινοί ἢ ψεύτικοι.

Ἕνας ἅγιος, ἓνας ἀληθινός εἶναι ἀείζωος, ἀσχετα ἂν εἶναι παλαιός ἢ σημερινός, γραμματισμένος ἢ ἀγράμματος. Ἡ δύναμη τῆς ἀλήθειας καί τῆς ζωντάνιας τοῦ Πνεύματος καταργεῖ τίς ἀποστάσεις τοῦ χρόνου καί τίς διαφορές τῆς «μορφώσεως». Διαπερνᾶ τό κτιστό καί ὄρατό μέ τήν ἀκτιστή χάρη, κάνοντας καί τά ἱμάτια τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου ἀνθρώπου νά ἀστράπτουν ὡς τό φῶς (Ματθ. 17, 2). Ἕνας ἀπλός γέροντας τοῦ Γεροντικοῦ, πού γύριζε στήν ἔρημο σάν ἓνα ζῶο (Ἀββᾶς Βησσαρίων, ἀπόφθεγμα ιβ') δέν ἔχει λι-

γότερη χάρι καί τόλμη πίστεως ἀπό ἓναν Μάξιμο Ὁμολογητή. Καί ἓνας σημερινός ταπεινός πιστός πού ἔχει πράγματι τή χάρι τῆς Πεντηκοστῆς — γι' αὐτό οὔτε παριστάνει τόν Ἀββᾶ, οὔτε πιθηκίζει κάποια θεολογία — (καί πρέπει νά τό ὑπογραμμίσουμε αὐτό), φανερώνει τή φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ καί τή δική του καθαρή καρδιά μέ ἓναν παρήγορο λόγο ἢ μέ ἓνα χαμόγελο.

Παίρνομε ὡς παραδείγματα μεγάλα τῆς ἀλήθειας καί τῆς λειτουργικῆς χάριτος δύο: α) ἓναν παλαιό Ἀββᾶ (τόν Ἰσαάκ τόν Σῦρο), πού εἶναι σύγχρονος, ἐπειδὴ εἶναι ἀληθινός καί φιλάνθρωπος. Καί β) ἓναν νεώτερο λογοτέχνη (τόν Παπαδιαμάντη), πού σέ κατακλύζει μέ πνεῦμα ἀειζῶου κατανύξεως, γιατί ἐξασκεῖ τήν τέχνη του ὡς θεία ἱεουργία τοῦ λόγου.

α) Ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ μιλά τήν καινή, τήν προσωπική του γλώσσα. Εἶναι χείμαρρος ὀρηκτικός καί πλωτός ποταμός πού μεταφέρει ἀθόρυβα τά ἀτέλειωτα νερά του — θάλασσα ὀλόκληρη πόσιμου νεροῦ — στήν ἀλμυρή θάλασσα τῶν παθῶν τοῦ βίου μας. Καί μεταφέρει νερά. Προσφέρει ἀενάως τήν ἴδια εὐλογία. Αὐτή δέν ἐξαντλεῖται. Περικλείεται ὀλόκληρη στό κάθε κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του. Καί ὀλόκληρο τό βιβλίο του λέει τό ἴδιο πράγμα. Ἐφτασε στό τέλος. Γνώρισε τόν ἀνεῖκαστο καί ἀπρόσιτο. Ἡ πορεία του δέν σταματᾶ, ἐνῶ ἤδη τερμάτισε πρῶτος. Χάρηκε μιά χαρά τῆς νίκης, γιά χάρι καί πρὸς ὄφελος ὄλων μας.

Αὐτός βρῆκε τό ἓνα πού φωτίζει τά πάντα μέ ἀκτιστο φῶς. Εἶναι ὁ πιό ἀπόμακρος καί ὁ πιό οικεῖος μέ σένα ἄνθρωπος. Ὁ πιό αὐστηρός μέσα στήν ἐπιεικεία του. Σέ διαλύει κυριολεκτικά. Καί δέν μπορεῖς νά τοῦ φέρης καμμία ἀντίρρηση, γιατί ἔχει ἀπόλυτο δίκιο. Μόνο παραξενεύεις: πῶς μπῆκε μέσα σου, ἔκαμε χαρτογράφηση τῆς ἐσώτερης καί ἀπάτητης, ὅπως νόμιζες, περιοχῆς σου. Ταυτόχρονα αὐτός — ὄχι ἄλλος — σταλάζει μέσα σου τέτοια παράκληση, πού σοῦ λειώνει τό σκληρόκαρδο, χαρίζει υἰγεία, φτερώνει ἐλπίδες, σέ φανερώνει τιποτένιο καί ταυτόχρονα πολῦτιμο, γιατί σέ ἀγαπᾶ ὁ Θεός. Ὑπάρχει δυνατότητα νά σωθῆς, νά ἀρχίσης μιά πορεία πρὸς ἀγαλλίαση ἀτελεύτητη.

β) Στόν Παπαδιαμάντη βρίσκεις μιά ἄρμονια λειτουργικῆς μεγαλοπρέπειας. Ὅλα καταυγάζονται ἀπό φῶς ἰλαρόν ἀγίας δόξης. Ὅλα γίνονται Λειτουργία θεία. Ἐπικρατεῖ ἱεροπρέπεια πού ἐπιβάλλει σιωπή. Μένεις ἀκίνητος. Ἀναπνέεις προσεκτικά. Καμμία ἐνόχληση δέν ἀνέχεται τούτη ἢ οὐράνια εὐπρέπεια τῶν θείων ἤχων, λέξεων

καί εἰκόνων. Κανένα ἴχνος σκόνης δέν ἀνέχεται τό μάτι πού βλέπει καθαρά.

Νιώθεις ὅτι αὐτός — μέ τό νά ζῆ, νά ἐκφράζεται καί νά κινεῖται ἔτσι— βρίσκεται ἐνδεδυμένος τή χάρι κάποιας ἱερατείας καί ἱεουργεῖ τό μυστήριό τοῦ λόγου, ὡς προέκτασι τοῦ μυστηρίου τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου. Δέν εἶναι τό θέμα τί σοῦ λείει, ἀλλά ποιός καί πῶς σοῦ τό λείει. Ὁ λόγος του εἶναι ἐνδεδυμένος τό φῶς καί ἀσχεῖ μιά θεία γοητεία.

Ὅπως μιά στιγμή τῆς δύσεως ἢ τῆς ἀνατολῆς στόν καιρό τοῦ φθινοπώρου μιά μαγεία χρωμάτων φωτός καί σκότους νεφῶν, ἀνέμου λεπτοῦ καί ὀρυμαγδοῦ ἄφωνης φωτοχυσίας σέ ἀκινητοποιοῦν· σέ κάνουν νά ἀφήσης ὅλες τίς δουλειές καί τίς σκέψεις σου, καί νά στραφῆς, νά δοθῆς στό οὐράνιο κάλλος πού ἐν κινήσει βραδεία ἐκτυλίσσεται μπροστά σου καί μπαίνει μέσα σου ὡς γεύση θείας ζωῆς καί μηνύματος κάλλους· παρόμοια, μόλις ἀρχίσης νά διαβάζεις μιά φράση αὐτοῦ τοῦ ἱεροπρεποῦς λογοτέχνου, ὅλη ἡ εὐωδία καί τό κάλλος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας γύνεται ἀθόρυβα καί κατακλύζει τά πάντα. Βγαίνει ἀπό μέσα του τό φῶς, ὡς θυμίαμα εὐοσμῶ. Καί εἶναι τόσο εὐγνώμων πρός τόν Θεό, πού δέν οἰκειοποιεῖται τή δωρεά, οὔτε καυχᾶται στό ἐλάχιστο. Γι' αὐτό φαίνεται ὅτι ὄχι ἀπό αὐτόν, ἀλλά ἀπό ὅλη τήν ὕλη, τά τοπία καί τά πρόσωπα πού περιγράφει βγαίνει αὐτό τό φῶς. Ὅλα τά βλέπει νά κολυμποῦν μέσα σέ φῶς θείας κατα-

νύξεως. Τά πάντα τρέφονται ἀπό φῶς καί ἐκχέουν γαλήνη.

★ ★ ★

Παρόμοια κάθε λειτουργημένος βλέπει νά συλλειτουργοῦν οἱ λόγοι τῶν ὄντων μέ τόν ἕνα σαρκωμένο Λόγο, πού εἶναι ὁ προσφέρων καί ὁ προσφερόμενος στή Λειτουργία τοῦ σύμπαντος κόσμου.

Ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου, ἡ δημιουργία καί ἡ ἱστορία εἶναι μιά θεία Λειτουργία, πού ὁδηγεῖ σέ ἕνα μακάριο τέλος τά σύμπαντα. «Τά ἐπίγεια γέγονον οὐράνως» (ἑορτή τοῦ Εὐαγγελισμοῦ).

Ὁ ἀληθινά βαπτισμένος στό πνεῦμα τῆς θείας Λειτουργίας δέν βγαίνει ποτέ ἀπό αὐτό. Πάντοτε βρίσκεται στή θεία Λειτουργία. Ὅλα τοῦ ἀποκαλύπτονται συλλειτουργοῦντα ἐκούσια ἢ ἀκούσια μέ τόν ἕνα Λόγο. Καί αὐτός ὁ ἄνθρωπος ἐν παντί καιρῷ καί τόπῳ τρέφεται ἀπό τήν οὐράνια μελωδία. Λαμβάνει φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτός. Καί προχωρεῖ ἐνώ μένει στήν ἴδια θέση, γιατί δέν σταματᾷ ἡ ἐνδοθεν δοξολογία καί χαρά. Καί δέν ξέρεי ἂν περισσότερο προσφέρῃ χαρά καί φῶς σέ ὅλους ἢ παίρνη ἀπό παντοῦ εὐφροσύνη καί ἀγαλλίαση. Βρίσκεται μέσα σέ ἕνα συμπαντικό συλλειτουργοῦ. Βλέπει τήν κτίση ὅλη ὡς ἀφορμὴ θεοφανείας, ὡς βάτο καιομένη καί μὴ καταφλεγόμενη. Διότι λειτουργικά τά πάντα πεπλήρωται φωτός.

Ὅντως «φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι», διὰ πάντων τῶν Ἁγίων.